

Kambr w Górach Świętokrzyskich (poster)

Stanisław Orłowski*, Anna Żylińska*

Świadectwem kambryjskiego wydarzenia ewolucyjnego są liczne szczątki organizmów o zmineralizowanych szkieletach znajdujące w stanie kopalnym, oraz ślady ich aktywności życiowej. Jednym z nielicznych obszarów Europy, gdzie utwory kambryjskie odsłaniają się na powierzchni, są Góry Świętokrzyskie. Kambr wykształcony jest tu w facjach okrucowych, głównie ilasto-mułowcowych i piaszczystych, których łączna miąższość wynosi ponad 3,5 km. Utwory te zostały podzielone na formacje, tworzące wspólnie grupę świętokrzyską. W części południowej (kieleckiej) Gór Świętokrzyskich udokumentowano występowanie kambru dolnego i środkowego, natomiast w regionie północnym (łysogórskim) najwyższej części kambru środkowego i kambru górnego. Najliczniej występującymi na tym obszarze skamieniałościami kambryjskimi, jednocześnie będącymi najlepszym narzędziem stratygraficznym, są trylobity. Gromadzona od początku istnienia Wydziału Geologii UW, niezmiernie bogata kolekcja kambryjskich trylobitów z Gór Świętokrzyskich, dała podstawę schematu biostratygraficznego wypracowanego dla tego obszaru. Trylobity

pojawiają się w wyższej części dolnego kambru. Są to takie gatunki jak *Holmia marginata* Orłowski, *Kjerulfia orcina* Orłowski, *Schmidtiellus nodosus* Orłowski, *Strenuella polonica* Samsonowicz i *Atops granulatus* Orłowski, a wyżej *Ellipsocephalus sanctacrucensis* (Samsonowicz), *Protolenus expectans* Orłowski i *Serrodiscus primarius* Orłowski. W kambrze środkowym pojawiają się między innymi *Paradoxides polonicus* Orłowski, *Eccaparadoxides pinus* (Holm), *Paradoxides slowiecensis* Orłowski, *Paradoxides socius* Orłowski, *Ellipsocephalus sandomiri* Orłowski, *Ellipsocephalus hoffi* Schlotheim, i najwyżej w tej części profilu *Solenopleura* cf. *canaliculata* (Angelin). W górnym kambrze pojawia się *Aphelaspis rara* (Orłowski), *Trilobagnostus rudis* (Salter) oraz przedstawiciele rodziny Olenidae, między innymi *Acerocarina klonowkae* (Orłowski), *Sphaerophthalmus alatus* (Boeck), *Peltura protopeltorum* Orłowski, *Parabolina* (*Neoparabolina*) *frequens* (Barrande), *Parabolina* (*Neoparabolina*?) *lapponica* Westergård, *Leptoplastides latus* (Tomczykowa) i *Leptoplastides ulrichi* (Kayser). W dolnym i środkowym kambrze dominują formy endemiczne, przez co

stosowany schemat biostratygraficzny jest schematem lokalnym. W kambrze górnym natomiast przeważają formy znane również ze Skandynawii czy Wielkiej Brytanii i stosowany tu schemat biostratygraficzny jest nieco zmodyfikowanym schematem stosowanym właśnie w Skandynawii. Dodatkowym świadectwem intensywnej kolonizacji

kambryjskich mórz przez trylobity są ślady ich działalności, znane zwłaszcza z utworów górnokambryjskich odsłaniających się w kamieniołomie Wiśniówka Duża pod Kielcami. Trylobity ponadto dostarczają informacji na temat środowisk sedymentacji i służą rekonstrukcjom paleogeograficznym.